

BÖLÜM 19

YAŞLIDA NÖROLOJİK SİSTEM SORUNLARINDA DESTEK BAKIM

Fatma İLTUŞ¹

Sağlık alanındaki teknolojik gelişmeler beklenen yaşam süresinin artmasına ve toplumların yaşlanmasına neden olmuştur. Toplumların yaşlanmasıyla birlikte ileri yaşlarda ortaya çıkan kronik hastalıkların oranları da artmıştır. Yaş almayla birlikte görülme sıklığı artan kronik hastalıklar içinde nörolojik hastalıklar en çok engelliliğe neden olan hastalıklardır.

Bu bölümde yaşlılarda görülen nörolojik sistem sorunlarından “epilepsi, demans/Alzheimer, inme, Parkinson ve deliryum”da destek bakım konusu anlatılacaktır.

EPİLEPSİ

Epileptik nöbet beyindeki aşırı veya senkronize nöron aktivitesiyle oluşan geçici semptomlardır. Epilepsi beyin sürekli epileptik nöbet oluşturması sonucu ortaya çıkan nörobiyolojik, bilişsel, psikolojik ve sosyal anlamda bireyi etkileyen bir durumdur. Epilepsi, ileri yaşla birlikte kronik hastalıklara bağlı görülme hızı artan bir hastalıktır. Yaşlı bireylerde epilepsiler, genç yaşlardan beri süregelen ve yaşlılıkta gelişen epilepsiler olarak iki şekilde görülmektedir. Herhangi bir beyin hasarı veya risk faktörü olmayan primer epilepsiler genç yaşlarda; nörolojik, sistemik, metabolik, toksik veya kafa travması gibi nedenlerle ortaya çıkan epilepsiler ise ileri yaşlarda daha sık görülmektedir. İleri yaşlarda başlayan epilepsi nedenleri içinde ilk sırayı inmeler almaktadır. Kafa travmaları, beyin tümörleri, sinir sisteminin dejeneratif ve enfeksiyöz hastalıkları da diğer sık görülen nedenlerdir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi Akşehir Kadir Yallagöz Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, fatmailtus@yahoo.com

Hastanın tuvalet ihtiyacını karşılamak için gerekli malzemeleri yakında buldurulmalıdır.

Ağrının uygun şekilde tedavi edilmesi, oksijen uygulaması, sıvı-elektrolit dengesinin sağlanması, polifarmasinin önlenmesi, mesane ve bağırsak fonksiyonunun ve beslenmenin düzenlenmesi deliryumu önlemede önemli stratejilerdir.

Deliryumun yönetiminde hastanın sevdiği bir ya da iki yakınının sürece dahil edilerek, hastanın elinden tutması ya da yanında bulunması, tabloyu olumlu şekilde etkileyebilmektedir. Hasta yakınları yapılan tüm girişimler ve süreçle ilgili bilgilendirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Açıksöz, S., Erkal İlhan, S. (2017). Hareketlilikte Bozulma. İçinde Hemşirelik Tanıları Girişimleri Sonuçları.Ed. Erkal İlhan S, Ançel G, Hakverdi Yönt G. Alter Yayıncılık, Ankara, S:318-326.
2. Akdemir, N., Birol, L. (2011). Sinir sistemi hastalıkları ve hemşirelik bakımı. İçinde: *İç Hastalıkları ve Hemşirelik Bakımı*. Sistem Ofset, 3. Baskı, Ankara, S:781-860.
3. Akın, S., & Durna, Z. (2016). İnme ve Bakım. *Türkiye Klinikleri İç Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 2(2), 10-25.
4. Aksu Yıldırım, S. (2016). İnme Rehabilitasyonunda Motor Öğrenme. İçinde İnme Sonrası Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon. Ed. Karaduman AA, Aksu Yıldırım S, Tunca Yılmaz Ö. Hipokrat Kitabevi, Ankara, s:113-124.
5. Ateş, E., & Bilgili, N. (2018). Omurilik Hasarlı Bireylerde Mesane Yönetimi: Literatür İncelemesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 65-75.
6. Ateş Özcan, B., & Saka, M. (2018). Fonksiyonel Konstipasyonu Olan Yetişkin Bireylerin Posa, Sıvı ve Vitamin Mineral Alımlarının Değerlendirilmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 46(3), 220-229.
7. Ayan, F. S., & Dişçigil, G. (2019). Erken evre demans hastalarına ve yakınlarına yaklaşım. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 23(3), 128-135.
8. Bakar, M., Özdağ, M. F., Melek, İ., Uludüz, M., Tekgöl-Uzuner, G., Aramağan, O., Özgen, M., Turgut, N., Göksan, B., Kutluk, K., Uzuner, N. (2015). İnme Sonrası: Türk Beyin Damar Hastalıkları Derneği İnme Tanı Ve Tedavi Kılavuzu – 2015 Türk Beyin Damar Hastalıkları Dergisi; 21(3), 169-179.
9. Benbir, G., & Karadeniz, D. (2011). Parkinson Hastalığında Uyku Bozuklukları. *Parinson Hastalığı ve Hareket Bozuklukları Dergisi*, 14(2), 59-72.
10. Bilgiç, Ş., Dilek, F., Arslan, H. S. A., & Aysun, Ü. (2016). Bir Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Konstipasyon Durumları ve Etkileyen Faktörler. *International Journal of Basic and Clinical Medicine*, 4(1).

11. Bilgili, N., & Kitiş, Y. (2017). Yaşlılık ve Yaşlı Sağlığı Yaşlı Bakım alanında hizmet Veren Profesyoneller İçin. Vize Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara.
12. Boyraz, S. (2016). Parkinson Hastalığı ve Hemşirelik Bakımı. *Türkiye Klinikleri İç Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 2(2), 37-46.
13. Bozdağ, M., & Doğu, O. (2016). Parkinson Hastalığında Nöropsikiyatrik Sorunlar. *Türkiye Klinikleri Neurology-Special Topics*, 9(4), 28-33.
14. Civil, M. (2018). Parkinson Hastalarında Yaşam Kalitesi ve Hemşirelik Bakımı. *Sağlık ve Toplum*, 28 (2), 9-15.
15. Çaknur, R. Türk Nöroloji Derneği ve Türkiye Parkinson Hastalığı Derneği Parkinson Hastalığı ve Hareket Bozuklukları Çalışma Grubu. Hareket Bozuklukları Tanı Ve Tedavi Rehberi. (Erişim Tarihi: 01.08.2020 Erişim: [https://www.noroloji.org.tr/TNDDData/Uploads/files/parkinson_iki%20renk%20ayarlı%C4%B1%20\(1\).pdf](https://www.noroloji.org.tr/TNDDData/Uploads/files/parkinson_iki%20renk%20ayarlı%C4%B1%20(1).pdf))
16. Dilek, F., Ünal, A., & Ünsar, S. (2017). İleri evre demans hastasında hemşirelik bakımı: olgu sunumu. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 4(2), 125-131.
17. Doğu, Ö., & Kaya, H. (2017). Yoğun Bakımda Deliryum ve Hemşirelik Bakımı. *Journal of Human Rhythm*, 3(2), 80-84.
18. Ely, E. W. (2017). The ABCDEF bundle: science and philosophy of how ICU liberation serves patients and families. *Critical Care Medicine*, 45(2), 321.
19. Erşil, S., & Sivrikaya, S. K. (2016). Kronik Hastalıklarda Evde Bakımda Hasta Güvenliği. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 426-430.
20. Fındık, Ü. Y. (2013). İnkontinans. İçinde İç Hastalıkları Hemşireliği Ed. Durna Z. Akademi Yayıncılık, İstanbul, s: 597-611.
21. Gençer, A. G., & Hocaoğlu, Ç. (2019). İnme Sonrası Nöropsikiyatrik Durumlar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(4), 419-437.
22. Gök, H., Orak, O. S., Aktaş, Y. Y., & Enginyurt, Ö. (2018). Alzheimer Tanılı Hastaya Ev Ortamında Bakım Veren Bireylerin Hastalarıyla İlgili Yakındıkları Hastalık Semptomları. *Ankara Medical Journal*, 18(4), 601-611.
23. Guo, Y., Yu, L., He, B., Li, S., Zhu, Q., & Sun, H. (2018). Aetiological features of elderly patients with newly diagnosed symptomatic epilepsy in Western China. *BioMed research international*, 2018.
24. Güneş, Z., & Özvuramaz, S. (2020) Uyku bozukluğu farkındalığı, uyku bozukluğu semptomlarının sıklığı ve semptomlar ile ilişkili faktörler: yaşlı popülasyon örneği. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 13(1), 41-51
25. İnci, F. H., Bayık Temel, A. (2016). İnmeli Hastaya Bakım Veren Aile Bireylerinin Gereksinimleri: Sistematik İnceleme. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 3(3), 28-43.
26. Karaca Sivrikaya, S., & Sarıkaya, S. (2020). Yoğun Bakım Hastalarında Bası Ülseri, Önleme ve Hemşirelik Bakımı. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 24(2), 139-149.
27. Karaca, A., & Durna, Z. (2018). Epilepsili Hastalarda Psikososyal Destek. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 218-225.
28. Karadakovan, A. (2014). Yaşlı Sağlığı ve Bakım. Akamisyen Kitabevi, Ankara.
29. Karadakovan, A. & Eti Aslan, F. (2017). Dahili ve Cerrahi Hastalıklarında Bakım.

- Akamisyen Kitabevi, 4. Baskı, Ankara.
30. Küçükçüçlü, Ö. (2016). Demans ve Bakım. *Türkiye Klinikleri İç Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 2(2), 56-64.
  31. Ludolph, P., Stoffers-Winterling, J., Kunzler, A. M., Rosch, R., Geschke, K., Vahl, C. F., & Lieb, K. (2020). Non-Pharmacologic Multicomponent Interventions Preventing Delirium in Hospitalized People. *J Am Geriatr Soc*, 68(8), 1864-1871. doi:10.1111/jgs.16565
  32. Memiş, S., & Tülek, Z. (2004). İnmeli hastalarda görülen konuşma bozukluklarında hemşirenin rolü. *C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 8(1), 53-61.
  33. Mollaoğlu, M. (2016). Epilepsi ve bakım. *Türkiye Klinikleri İç Hastalıkları Hemşireliği-Özel Konular*, 2(2), 47-55.
  34. Öner, N., & Yaşar Fırat, Y. (2018). Diabetes Mellitusun Diyet Tedavisinde Posa Kaynakları, Türleri ve Etkileri. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(1-2), 54-64.
  35. Savcı, C. (2020). Disfaji Gelişen Akut İnmeli Hastalarda Bireyselleştirilmiş Hemşirelik Bakımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(3), 423-429.
  36. Striano, S., Ferrara, N., Tagliatela, M., Zanoni, T., & Corbi, G. M. (2020). Management of epilepsy in elderly. *Journal of Gerontology and Geriatrics*, 68, 31-39.
  37. Tokay, T., Komşuoğlu, S.Ş. (2004). Epileptik Auralar. *Düşünen Adam*, 17(3),162-167.
  38. Tufan, A., & Akın, S. (2015). Yaşlıda konstipasyon ve fonksiyonel dispepsi. *Türkiye Klinikleri Journal of Geriatric Special Topics*, 1(1), 95-99.
  39. Tülek, Z. (2013). Nörolojik Sistem Hastalıkları ve Bakım. İçinde: Durna Z, Ed. İç Hastalıkları Hemşireliği. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık, s:273-322.
  40. Türkay, Ö., & Saka, M. (2016). Konstipasyon ve Diyet. *Güncel Gastroenteroloji*, 20(3), 234-239.
  41. Winstein, C. J., Stein, J., Arena, R., Bates, B., Cherney, L. R., Cramer, S. C., et al. (2016). Guidelines for adult stroke rehabilitation and recovery: a guideline for healthcare professionals from the American Heart Association/American Stroke Association. *Stroke*. 47:XXX–XXX. DOI: 10.1161/STR.0000000000000098.
  42. Yılmaz, F., & Yavuz Çolak, M. (2018). Kronik Hastalığı Olan Yaşlı Bireylerde İlaç İnancının ve Tedaviye Uyumun Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 113-121.
  43. Yılmaz, M. (2019). Evde Bakım Hemşireliği. Akamisyen Kitabevi, İzmir.